ATSIVERIANTIS UNIVERSITETAS. UŽSIENIO KALBŲ MOKYMO RAIDA MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETE

Nijolė Burkšaitienė, Irena Darginavičienė, Lora Tamošiūnienė

Universitetinis išsilavinimas ir kalbų studijos

Išsilavinimas, kaip mokymosi ir išmokimo pripažinimas – Europos piliečių, taip pat ir Lietuvos piliečių vertybė. Geras išsilavinimas yra pagrindas, ant kurio statomas sėkmingos ateities pastatas, o diplomas dažniausiai yra tema, nuo kurios pradedamas pokalbis dėl darbo. Kaip rodo Eurobarometras 69 (2008), optimistiškai į savo gyvenimo ateitį žvelgia dvigubai daugiau asmenų, įgijusių išsilavinimą (38 proc.) nei jo neturintys (16 proc.). Pastebėta, kad mokymosi dieninėse studijose trukmė tiesiogiai tarpusavyje siejasi su įsidarbinimo perspektyvomis (Eurobarometer 69, 16). Todėl net 43,7 proc. apklaustų Lietuvos piliečių tikisi, jog po 20 metų švietimas taps plačiau prieinamas (Eurobarometer 69, 55)[152]. Švietimo svarba, jo atvirumas, taip pat ir universitetinio išsilavinimo įsigijimo galimybės svarbios Lietuvos piliečiams, ir jie savo būsimą gerovę sieja su švietimu.

Lietuvos valstybės strateginiai dokumentai, nubrėžiantys švietimo vystymo kryptis (Valstybės švietimo strategija 2003–2012, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2003, Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, 2009, Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas, 1998), palaiko šią piliečių nuostatą ir „rūpinasi mokslo ir studijų sistemos atitiktimi visuomenės ir ūkio poreikiams, remia jos atvirumą ir integraciją į tarp-

[152] Eurobarometer 69 interneto prieiga: <http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm>

tautinę mokslinių tyrimų ir aukštojo mokslo erdvę“ (LR mokslo ir studijų įstatymas, 2009).

Pilietinio ir valstybinio užsakymo vykdytojai Lietuvos universitetai atsižvelgia į šalies poreikius, valstybės politiką ir integruojasi į Europos bendrąją universitetų erdvę, kurios naujai nubrėžti tikslai 2020 metams atspindimi Europos aukštojo mokslo ministrų komunikate – *Bolonijos procesas 2020*[153]. Komunikatas pabrėžia, kad šį dešimtmetį aukštasis mokslas susidurs su naujų technologijų ir naujų mokymosi būdų iššūkiais, dar labiau bus telkiamas dėmesys į besimokantį asmenį ir toliau bus visapusiškai plėtojami mokymosi pasiekimai.

Greta su švietimo prieinamumo idėja Europos Sąjungoje plėtojama ir daugiakalbystės idėja. Tačiau pažymėtina, kad kalbų mokymasis siejamas su kur kas platesniais geopolitiniais siekiais, nei juos formuluoja universitetai. Europos Tarybos Ministrų komiteto R(98)6 *Rekomendacijų* preambulėje vardijami šie daugiakalbystės politikos sprendžiami uždaviniai: 1) Parengti visus Europos gyventojus iššūkiams intensyvėjančio tarptautinio judumo, taip pat glaudesnio bendradarbiavimo ne tik švietimo, kultūros ir mokslo, bet ir prekybos bei pramonės srityse. 2) Skatinti tarpusavio supratimą ir pakantumą, pagarbą kitokiai tapatybei ir kultūrinei įvairovei veiksmingiau bendraujant tarptautiniu mastu. 3) Palaikyti ir gausinti Europos kultūrų turtus bei įvairovę mokantis vieniems kitų kalbų – ir šalies, ir regiono, taip pat ir rečiau mokomų kalbų. 4) Padėti tenkinti daugiakalbės ir daugiakultūrės Europos poreikius pastebimai lavinant Europos gyventojų gebėjimus bendrauti vieniems su kitais peržengiant kalbų ir kultūrų ribas; o to siekti reikia nuolat ir visą gyvenimą, ir tai turi būti kompetentingų institucijų skatinama, organizuojama ir finansuojama visais švietimo sistemos lygmenimis. 5) Užkirsti kelią pavojams, kurie gali kilti dėl atskirties tų asmenų, kuriems trūksta būtinų bendravimo sąveikaujančiojoje Europoje įgūdžių[154].

Kalbų mokymasis universitete neatsiejamai susijęs su tokiais LR mokslo ir studijų įstatymo iškeltais principais, kaip orientavimosi į tarptautinius kokybės standartus ir dalyvavimą tarptautinėje ir Europos mokslinių tyrimų erdvėje; o Valstybės švietimo strategijoje 2003–2012 metams numatytos vi-

[153] Bolonijos procesas 2020 – Europos aukštojo mokslo erdvė naujame dešimtmetyje. Interneto prieiga <http://www.smm.lt/tbendradarbiavimas/docs/bp/2009.05.11%20Bolonijos%20ministru%20konferencijaLeuven20094.pdf>

[154] Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys (2008), p. 18. Interneto prieiga <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/lkmp/kalbu%20metmenys.pdf>.

suotinai švietimo skatinamos kompetencijos: savarankiškumas, raštingumas, verslumas.

Taigi aukštajame moksle susidaro nauja mokymo ir mokymosi situacija, nulemta besimokančios visuomenės iššūkių, tarp jų konkurencingumo, mokymosi prieinamumo, studentų gausėjimo ir kt. iššūkių. Ši situacija sustiprino konstruktyvistinės ugdymo filosofijos krypties vaidmenį šiuolaikinėse universitetinėse studijose, nes būtent šios filosofinės krypties mokymo teorijos mokymo ir mokymosi samprata, mokymo tikslai bei naujo vaidmens dėstytojui / mokytojui suteikimas geriausiai atitinka postmodernėjančios visuomenės reikalavimus – studentams suteikti ne tik žinių, bet ir vystyti įgūdžius ir gebėjimus, kuriuos būtų galima pritaikyti realiame gyvenime (Wolf, 1994; Dubs, 1995)[155].

Specialybės užsienio kalbos studijos universitete paradigmų raidos kontekste

Universitetiniu lygmeniu užsienio kalbos studijos visų pirma siejamos su profesinės užsienio kalbos studijomis. Valstybinė lietuvių kalbos komisija apibrėžia specialybės kalbos tikslą – tenkinti studentų profesinį poreikį nefilologinėse studijose (VLKK, 2003). Mykolo Romerio universitete profesinė užsienio kalba dėstoma bakalauro studijose, dėstomos trys užsienio kalbos: specialybės anglų, vokiečių ir prancūzų kalbos. Kursas trunka tris semestrus (6 kreditai) dieninėse, vakarinėse ir neakivaizdinėse studijose. Taip pat siūlomas papildomas laisvai pasirenkamas dalykas dieninėse studijose (2 kreditai) – specialybės užsienio kalba pagal vieną iš esminių specialybės kalbos aspektų (Specialybės kalbos programa, 2003), viešasis kalbėjimas, mokslo ir profesinė kalba, kurių pagrindas – terminija, akademinis rašymas.

Specialybės užsienio kalbos studijos universitetiniu lygmeniu taip pat neišvengė pokyčių ir sulaukė užsienio ir Lietuvos tyrėjų dėmesio. Paradigmų kaitos procesus ir naujų mokymosi strategijų vaidmenį mokant ir mokantis užsienio kalbos universitetinėse studijose užsienyje tyrė Hancock, 1994; T. Pica, 2000; Hamp-Lyons, 1996; Hatch, 2000; Douglas, 2000; Baume, 2001; Nunan, 2003; Feez, 2003; Chan, 2003; Ghait, 2003; Dlaska, 2003 ir kt. Lie-

[155] Terhart, E. Constructivism and teaching: a new paradigm in general didactics? *Journal of Curriculum Studies.* 2003, vol. 35(1), p. 34–35.

tuvoje ženklų indėlį į užsienio kalbų tyrimus įnešė Šernas (2002, 2006); užsienio kalbų mokymosi nuostatas aukštojoje mokykloje nagrinėjo Ramoškienė (2004); užsienio kalbos mokymosi strategijų tyrimus atliko Mačianskienė (2001); individualaus mokymosi stilius ir išorinių veiksnių sąveiką mokantis užsienio kalbos tyrinėjo Miniotienė (2000).

Tai, kad užsienio kalba universitetinių nefilologinių studijų aukštojo mokslo lygmeniu yra naujas mokymosi objektas, patvirtina ir studentų požiūris į specialybės kalbą. Pokalbiuose su studentais išryškėja šios pagrindinės studentų požiūrio į kalbos mokymo pokyčius kryptys: 1. Studentai atkreipia dėmesį į tai, jog užsienio kalbos turinys gerokai skiriasi nuo vidurinėje mokykloje studijuotos bendrinės užsienio kalbos. 2. Studentai konstatuoja, jog menkai išmano žodyną, susijusį su specialybe. 3. Naujas žodynas, terminija motyvuoja studijuoti, kelia didesnį susidomėjimą specialybe (Darginavičienė, Tamošiūnienė, Slaminskienė, Vitkauskienė, 2006).

Mykolo Romerio universiteto Užsienio kalbų katedros dėstytojų indėlis į specialybės užsienio kalbos mokslinius tyrimus ir praktiką – ženklus. Specialybės užsienio kalbos mokymas-mokymasis universitetiniu lygmeniu nagrinėtas įvairiais aspektais: užsienio kalbos autonominių studijų individualizaciją tyrė Šliogerienė (2002); inovacinio mokymo-mokymosi metodo – aplanko vaidmenį specialybės užsienio kalbų studijose analizavo Burkšaitienė (2006); informacinį raštingumą studijuojant specialybės užsienio kalbą nagrinėjo Vaičiūnienė (2007); bendrąsias suaugusiųjų mokymosi dimensijas kompleksiniame švietimo ir mokymosi realybės modelyje tyrė Tamošiūnienė (2006); į savireguliavimu pagrįstos mokymosi strategijos atvejų metodo galimybes universitetinėse studijose gilinosi Kaminskienė (2004, 2004a); studentų pasitenkinimą studijuojant specialybės užsienio kalbą analizavo Janulienė (2004).

Praktiniu lygmeniu Mykolo Romerio universiteto Užsienio kalbų katedros dėstytojų studijos transformuojasi į rengiamą mokomąją medžiagą, atsižvelgiant į universitete esančias mokymo programas. Šios mokomosios medžiagos tikslas – padėti MRU studentijai suvokti specialiąją profesinę leksiką užsienio kalba, padėti išmokti akademinės anglų, vokiečių ar prancūzų kalbos, parengti būsimą specialistą teisininką, valdininką, socialinį darbuotoją, psichologą ar muitinės pareigūną atlikti savo profesines funkcijas užsienio kalba ir prisidėti prie profesinio akiračio plėtimo. Katedros vykdomas mokymo procesas nuolat tobulinamas, atsižvelgiant į MRU studijų programas, fakultetų administracijos ir studentų siūlymus bei institucijų, kurioms MRU rengia specialistus, pastabas ir pageidavimus. Tarp naujausių ir plačiausiai tai-

komų studijoms paminėtini šie mokomieji leidiniai: Liuolienė, Metiūnienė, Šliogerienė, 2007 „Legal English for fun“; Slaminskienė, 2006 „Rechtsordnung und Rechtspflege“; Liuolienė, Metiūnienė, 2006 „Law Today: workbook“; Ado, 2006 „Deutsch für Zollbeamte“; Dantienė, 2006 „Fachdeutsch für Rechtspflegebeamte“; Samedy, 2006 „Aide sociale“ ir kt.

Katedros dėstytojų parengti žodynai – „Mokomasis anglų–lietuvių kalbų teisės terminų žodynas“ (sudarytoja Bitinaitė, 2008), „Muitinės terminų anglų–lietuvių kalbų mokomasis-aiškinamasis žinynas“ (sudarytoja Užpalienė, 2007), „Mokomasis anglų–lietuvių kalbų teisėtvarkos terminų žodynas“ (sudarytojos: Janulevičienė, Darginavičienė, Burkšaitienė, Liuolienė, Vaičiūnienė, 2001) ir „Vokiečių–lietuvių kalbų teisėtvarkos terminų žodynas“ (sudarytojos: Slaminskienė, Sagaitienė, Dantienė, Addo, 2004) – didelis įnašas, padedantis studentams mokytis užsienio kalbų ir ugdyti užsibrėžtas mokymo kompetencijas.

Specialybės užsienio kalbos programa Mykolo Romerio universitete parengta atsižvelgiant į Europos Tarybos dokumento *Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys* nuostatas dėl užsienio kalbos mokymo, mokymosi ir vertinimo bei dokumente nustatytus užsienio kalbos mokėjimo lygius ir MRU studijų tvarką. Specialybės užsienio kalbos kursas ugdo šias kompetencijas svarbos tvarka: 1. Komunikacinę kompetenciją; 2. Pažintinę kompetenciją; 3. Bendrąsias kompetencijas; 4. Kultūrinio suvokimo kompetenciją. Kompetencijų raiška tiesiogiai susijusi su mokymosi pasiekimų plėtojimu Mykolo Romerio universitete.

Atsiveriantis universitetas: inovacinio dėstymo ir mokymosi raiška universitetinėse studijose

Inovacinio dėstymo ir mokymosi raiška universitetinėse studijose glaudžiai susijusi su postmoderniojo pasaulio pokyčiais ir jų projekcija švietimo sistemose. Teorinių ir empirinių tyrimų analizė rodo, kad pasaulyje ir Lietuvoje vyksta aukštojo mokslo institucijų masiškėjimo ir studijuojančių žmonių gausėjimo procesai, kurių kontekste išryškėja inovacinio dėstymo ir mokymosi svarba. Universitetinių studijų masiškėjimas ir studijuojančių žmonių gausėjimas – reiškiniai, paskatinti žinių ekonomikos iššūkių, kurių akivaizdoje individualizacija tapo vienu iš veiksnių, lėmusių informacinės visuomenės ke-

liamą lankstumo reikalavimą, būtiną tiek organizacijų, tiek ir asmeniniame žmonių gyvenime, t. y. globalizacijos ir informacijos sprogimo sukeltos transformacijos, matomos ne tik darbo pasaulyje, bet ir asmeninio gyvenimo socialinėse ir kultūrinėse dimensijose[156]. Postmodernistinėse visuomenėse manoma, kad žmonės patys turi planuoti ir priimti sprendimus, kaip susikurti savo asmeninį, darbo ir socialinį pasaulį. Savas pasaulis kuriamas naujo tipo epochoje, kurioje tradicinės socialinės struktūros (tradicinė šeimos institucija, socialinė klasė, santykiai tarp lyčių) nyksta, socialinio ir moralinio suderinamumo reikšmė mažėja, o individualizmas ir individualus išskirtinumas tampa naujuoju imperatyvu ir lemia mokymosi, kaip socialinio gyvenimo permanentinio bruožo, būtinybę. Esant tokioms socialinio gyvenimo aplinkybėms, globaliose ir individualizuotose visuomenėse mokymasis visą gyvenimą, būdamas socialiniu procesu, vaidina ypatingai svarbų vaidmenį – siūlo specialistų parengimo, perkvalifikavimo, perorientavimo ir asmeninio tobulėjimo galimybes (Schmid, 1998)[157].

Pasaulio ir Europos universitetinių studijų masiškėjimo ir studijuojančių žmonių gausėjimo tendencijų bei jų projekcijų į Lietuvą tyrimai rodo, kad mūsų šalies universitetuose taip pat vyksta panašūs procesai – Gudaitytė (2000) atskleidė aukštojo mokslo kaip elitinio reiškinio tapimą masiniu reiškiniu; Zuzevičiūtė (2005) išnagrinėjo šiuolaikinių universitetinių studijų bruožus pasaulyje ir Lietuvoje, atskleidė su Lietuvos universitetų masiškėjimu susijusį reikšmingą studijuojančių žmonių gausėjimo reiškinį: 2003–2004 mokslo metais Lietuvos formaliojo mokslo institucijose mokėsi 67,9 tūkst. netradicinio amžiaus žmonių, t. y. vyresnių negu 18–24 amžiaus. Iš jų net 60 procentų, arba 44 tūkstančiai, studijavo universitetuose, ir tai sudarė 34,7 proc. visų juose studijuojančiųjų (2005, p. 18). Tai rodo, kad Lietuvos visuomenėje, kaip ir kitų pasaulio šalių žinių visuomenėse, aukštasis mokslas tampa prieinamas vis didesniam skaičiui naujojo tipo studijuojančiųjų.

Siekdami užtikrinti platų prieinamumą, universitetai keičia strateginį planavimą, studijų planus, nes vis didėjantis netradicinio amžiaus studentų skaičius universitetuose reiškia, kad universitetų studijų programos turi patenkinti „naujos besimokančių asmenų kartos, kuriai būdingas neprognozuo-

[156] Glastra, F. J.; Hake, B. J.; Schedler, P. E. (2004). Lifelong learning as transitional learning. *Adult Education Quarterly*. 2004, *v*ol.54 (4), p. 292.
[157] Ibid., p. 302.

jamumas ir nenuoseklumas, mokymosi poreikius“[158], ir šiuolaikinio darbdavio poreikius: t. y. suteikti ne tik turinį ir žinias, bet ir bendruosius / perkeliamuosius gebėjimus – bendravimo, komandinio darbo, problemų sprendimo, informacinių technologijų. Taigi universitetai turi sukurti tokius reikalavimus atitinkančias studijų programas, įvesti inovacines dėstymo metodologijas ir vertinimo strategijas (Cowan, 1998)[159].

Mokslinės literatūros analizė rodo, kad inovacinis dėstymas atliepia studijuojančių žmonių gausėjimo nulemtus mokymosi ypatumus, nes yra nukreiptas į *mokymąsi ir žinių kūrimą,* bet ne *į mokymą ir žinių perteikimą*; į *besimokantįjį*, bet *ne į dėstytoją* kaip centrinį asmenį mokymo ir mokymosi procese; skatina mokymosi autonomiškumą ir suteikia studijuojantiems asmenims individualizuotos pagalbos galimybę. Studijų proceso liberalizavimas ir diferencijavimas sulaukė Lietuvos ir užsienio tyrėjų dėmesio. Dar aštuntajame dešimtmetyje Laužikas (1970, 1974), nagrinėdamas mokymą bendrojo lavinimo mokykloje, pagrindė individualaus priėjimo mokyme būtinumą psichologiniu, biologiniu ir socialiniu požiūriais; pabrėžė mokymo turinio svarbą individualizuojant ir diferencijuojant mokymą ir nurodė, kad „nors mokymo turinys yra apibrėžtas atitinkamuose dokumentuose (mokymo planuose, mokymo programose), mokytojas gali jį pritaikyti atskiroms mokinių grupėms bei pavieniams mokiniams“; akcentavo įvairių, bet ne „apibendrintų mokymo metodų“ naudojimą mokant ir auklėjant, nes „apibendrintos asmenybės nėra ir negali būti gyvenime“[160] Šalkauskis (1991) teoriškai pagrindė mokymo individualizavimo uždavinį; Jucevičienė (1988) ugdymo procese individualizuotam požiūriui į besimokantį asmenį įgyvendinti pasiūlė modulinio mokymosi sistemą ir nurodė, jog mokymo procese gali būti individualizuotas mokymosi turinys, mokymo tempas, žinių suvokimo būdai, kontrolė ir savikontrolė ir tiesioginis poveikis mokiniui / studentui[161]. Davis (2003) teigia, kad besimokančių asmenų įvairovė amžiaus, gyvenimiškos patirties, išsilavinimo ir kitais požiūriais lemia tai, ką pabrėžė Vygotskis socialinio vystymo te-

---

[158] Knapper, C. K.; Cropley, A. J. *Lifelong learning in higher education* (3rd Ed.). London: Kogan Page, 2000, p. 83.

[159] Davis, M. Barriers to reflective practice: the changing nature of higher education. *Active learning in higher education.* London: Thousand Oaks, CA and New Delhi. 2003, vol. 4(3), p. 248.

[160] Vaitkevičius, J. *Istorinė (lyginamoji) didaktika*. 2001, Vilnius: VPU, p. 175–176.

[161] Šliogerienė, J. (2002). Autonominių studijų individualizacijos lingvodidaktiniai parametrai: Daktaro disertacija (Rankraštis), 2002, Kaunas: VDU, p. 16.

orijoje – individualizuotą požiūrį į studijuojančius asmenis. Kadangi studentai mokosi skirtingais būdais ir skirtingu tempu, būtini ir skirtingi mokymo stiliai. Davis (2003) akcentuoja, kad dėstytojas negali su visais studentais elgtis vienodai, nes dažnai jiems reikalinga individuali pagalba (2003, p. 249). Individualios pagalbos besimokančiam asmeniui suteikimą kaip efektyvaus mokymosi lemiamą veiksnį studijuojant universitetuose ateityje taip pat pabrėžė Bork (2001) ir Gibbs, Habeshaw (1992). Bork nuomone, kiekvieno studento problemos yra unikalios, todėl joms spręsti reikalingas individualizuotas dėmesys, teikiamas per visą mokymosi laikotarpį; Gibbs ir Habeshaw teigimu, dėl šios priežasties dėstytojai turi taikyti ne tik skirtingus dėstymo metodus, bet ir skirtingas technikas, t. y. siekiant, kad mokymas ir vertinimas paskatintų studentus parodyti, jog jie pasiekė savo kurso tikslus, dėstytojai turi taikyti pedagogines technikas su vienais studentais, o andragogines technikas su kitais (Gibbs, Habeshaw, 1992)[162]. Knapper ir Cropley (2000) pabrėžia, kad universitetinėse studijose individualizuotas dėstymas tampa ypač reikšmingas, nes vysto besimokančių asmenų savarankiškumą, o tai kartu skatina studentus nukreipti savo mokymąsi norima linkme ir „mokytis, kaip mokytis“[163].

Apibendrinant galima teigti, jog inovacinis dėstymas atliepia universitetų masiškėjimo ir studijuojančių asmenų gausėjimo nulemtus mokymosi ypatumus, nes yra nukreiptas į mokymąsi ir žinių kūrimą, bet ne į mokymą ir žinių perteikimą; į studentą, o ne į dėstytoją kaip centrinį asmenį studijų procese; siekia perteikti studentams ne tik turinį, suteikti žinių, bet ir ugdyti bendruosius gebėjimus – bendravimo, komandinio darbo, problemų sprendimo, informacinių technologijų ir kt., kurie atliepia šiuolaikinio darbdavio poreikius; skatina mokymosi autonomiškumą ir numato studentams individualizuotos pagalbos galimybę.

---

[162] Davis, M. Barriers to reflective practice: the changing nature of higher education. *Active learning in higher education.* London: Thousand Oaks, CA and New Delhi. 2003, vol. 4(3), p. 250.

[163] Knapper, C. K.; Cropley, A. J. *Lifelong learning in higher education* (3rd Ed.). London: Kogan Page, 2000, p. 113.

Atsiveriantis universitetas: inovaciniai mokymosi metodai specialybės užsienio kalbos studijose Mykolo Romerio universitete

Šiuolaikiniame universitete išryškėja esminis klausimas – koks mokymasis suteikia studentams tiek studijuojamo dalyko specialiųjų kompetencijų (žinių, įgūdžių ir gebėjimų), tiek ir bendrųjų / perkeliamųjų kompetencijų, reikalingų šiuolaikiniame darbo pasaulyje? Lietuvoje ir užsienyje atlikti moksliniai tyrimai leidžia pagrįstai teigti, kad visuose švietimo lygmenyse, įskaitant ir universitetines studijas, savireguliavimu pagrįsto mokymosi strategijos metodai ir mokymosi bendradarbiaujant strategijomis pagrįsti metodai yra efektyvūs naujajame švietimo tikslų kontekste: jie padeda studentams tapti savarankiškiems; suteikia perkeliamųjų įgūdžių ir gebėjimų, reikalingų šiuolaikiniame darbo pasaulyje; vysto kritinį mąstymą studijuojant. Ne mažiau svarbu tai, kad šiomis strategijomis pagrįsti mokymosi metodai teigiamai veikia asmenybės socializacijos procesus (Mello, 1993)[164].

Mokslinės literatūros analizė rodo, kad vykstant paradigmų virsmui visuose švietimo sistemos lygmenyse, įskaitant ir universitetines studijas, daugelio šalių universitetuose taikomi ir[165] veiksmingais laikomi keletas inovacinių mokymosi metodų: projektų metodas, atvejų metodas ir aplanko metodas. Neabejotinas šių metodų privalumas yra tas, kad jie pakeičia dėstytojo vaidmenį – dėstytojas įgaliojamas vadovauti studentų mokymosi bendradarbiaujant procesui ir teikia būtiną pagalbą, kartu dėstytojas išlaisvinamas nuo visažinio vaidmens. Antra, kai dėmesio centre studentas, dėstytojo vaidmuo ypač svarbus užtikrinant kiekvieno iš jų dalyvavimą. Dėstytojas atsakingas už pasyvių studentų įtraukimą į diskusijas, už savanoriškai pasisakančiųjų pakvietimą ir tokių pakvietimų pasisakyti dažnumą, už hiperaktyvių studentų arba disfunkcinio dalyvavimo (nereikšmingas / neargumentuotas pasisakymas; pasisakymas, nukreipiantis diskusiją netinkama linkme; su diskusija nesusijęs pasisakymas ir pan.) problemos išsprendimą[166].

---

[164] Jaques, D. *Learning in groups: a handbook for improving group work.* (3rd Ed.). London, 2000, p. 82, 196.

[165] Barfield, R. L. Students' perceptions of and satisfaction with group grades and the group experience in the college classroom. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 2003, 28(4):356.

[166] Erskine, J.; Leenders, M. R.; Mauffette-Leenders, L. A. *Teaching with cases*. (2nd Ed.). London, Ontario: University of Western Ontario Richard Ivey School of Business, 1998.

Mykolo Romerio universitete specialybės užsienio kalbos studijose sėkmingai taikomi inovaciniai mokymosi būdai: projektų, atvejų ir aplanko metodai.

Projektų metodas. Projektų metodas – į procesą, į aktyvią veiklą nukreipta, kolegiali grupės darbo, mokymosi, studijų forma, skatinanti individualų savarankiškumą ir grupės bendrumą atliekant užduotis, suteikianti studentams atsakomybę už galutinį jų veiklos produktą. Tai studijų metodas, įtraukiantis visus besimokančius asmenis į probleminių klausimų nagrinėjimą per bendradarbiavimą ir tyrimą, susijęs su duomenų rinkimu ir analize, technologijų taikymu, produkto sukūrimu ir idėjų pasidalijimu (Krajcik et al., 1999)[167]. Thomas (2000) pabrėžia, jog įgyvendindami projektus studentai konstruoja savo žinias aktyviai mokydamiesi tiek savarankiškai, tiek ir komandoje ir sukuria galutinį produktą; tyrėjas taip pat nurodo, jog tokiame kontekste dėstytojo vaidmuo – nukreipti, vadovauti ir pamokyti, kaip mokytis[168].

Moksliniais tyrimais įrodyta, jog šis metodas turi plačių taikymo universitetinėse studijose galimybių, t. y. gali būti integruojamas studijuojant įvairius dalykus ir naudojamas įvairia forma. Morgan (1983) nuomone, universitetinėse studijose projektinė veikla turi tris integravimo į studijų programas galimybes: (1) kaip projektinė užduotis, t. y. mokymasis, kuriame projektas atliekamas kaip tradicinio kurso dalis; temos pasiūlomos dėstytojo; žinios ir technikos, reikalingos atlikti projektinę užduotį, studentams nėra naujos. Tokio tipo mokymasis projektų metodu panašus į tradicinį laboratorinį darbą ir papildo pasyvius mokymosi būdus; (2) kaip projektinis elementas šis projektas gali būti nesusijęs vien tik su studijuojamu akademiniu dalyku, jis gali būti tarpdisciplininio pobūdžio; temų pasirinkimas – laisvesnis negu projektinės užduoties atveju; projektinis elementas gali reikalauti naujų žinių ir įgūdžių; (3) orientavimasis į projektą – tokio tipo dėstymas ir mokymasis, kai institucijos mokymo programa pagrįsta vien tik šiuo metodu, pvz., projektų metodu pagrįstas mokymas(is) Roskildės ir Aalborgo universitetuose Danijo-

[167] Frank, M.; Barzilai, A. Integrating alternative assessment in a project-based learning course for pre-service science and technology teachers. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 2004, vol. 29(1), p. 42.

[168] *Ibid*.

je ir Brėmeno universitete Vokietijoje (Morgan, 1983)[169]. Reikšminga tai, kad studentai projektų metodą vertina teigiamai, kaip suteikiantį ne tik studijuojamo dalyko ir / arba tarpdisciplininių žinių, bet ir perkeliamųjų gebėjimų ir tuo atliepiantis mokymosi visą gyvenimą keliamus reikalavimus (Burkšaitienė, Teresevičienė, 2008).

Mykolo Romerio universiteto specialybės užsienio kalbos studijų procese šis metodas taikomas nuo 2000 m. Projektai rengiami nuosekliųjų studijų II ir III semestruose. Semestrų pradžioje studentams pateikiama reikalinga informacija apie tai, kas yra projektas, kokie galimi projektų tipai ir jų pristatymo būdai, kaip parengti individualią prezentaciją įgyvendinant bendrą projektą; studentai taip pat supažindinami su vertinimo kriterijais, kuriais remiantis projekto pristatymas bus įvertintas, ir kt. klausimais. II ir III semestro pradžioje studentai susiskirsto į darbo grupes po 3–5 grupės narius, pasirenkama aktuali tema. Projektai rengiami visą semestrą: renkama ir atrenkama medžiaga, atliekami tyrimai (apklausos žodžiu ar raštu) ir apibendrinami jų rezultatai, bendraujama su pasirinktos srities ekspertais, kuriama vaizdo ir / arba garso medžiaga, ruošiamos įvairios užduotys projekto pristatymo metu dalyvaujantiems klausytojams. Projektai pristatomi semestro pabaigoje, jiems pasibaigus vyksta aptarimai ir diskusijos.

Mykolo Romerio studentų nuomone, šis studijų metodas labai naudingas studijuojant specialybės užsienio kalbą: skatina motyvaciją savarankiškai studijuoti, ugdo metakognityvines laiko planavimo ir veiklos paskirstymo strategijas, sustiprina bendrąsias kompetencijas, t. y. ugdo tiriamosios veiklos bei informacijos valdymo gebėjimus, turi teigiamos įtakos specialybės užsienio kalbos komunikacinės kompetencijos raidai.

Atvejų metodas. Atvejų metodas – Harvardo universiteto Verslo mokykloje pirmaisiais XX a. dešimtmečiais verslo administravimo studijų procese panaudotas mokymosi metodas, pagrįstas realiame pasaulyje realių vadybininkų priimamų sprendimų aprašymais, kurie besimokantiesiems buvo pateikti kaip „atvejai“. Šiuolaikinėje mokslinėje literatūroje toks mokymo ir mokymosi metodas vadinamas atvejų metodu, yra geografiškai plačiai paplitęs ir pripažintas kaip alternatyva tradicinėms dėstymo ir mokymosi formoms

[169] Knapper, C. K.; Cropley, A. J. *Lifelong learning in higher education*. (3rd Ed.). London: Kogan Page, 2000, p. 113–114; Kolmos, A. Facilitating change to a problem-based model. *The International Journal for Academic Development.* 2002, vol. 7, No. 1, p. 67.

universitetuose, o pati mokykla tapo geriausiai visame pasaulyje žinomu atvejų kūrimo ir paskirstymo centru[170]. Šis metodas remiasi savireguliavimu pagrįsto mokymosi ir mokymosi bendradarbiaujant principais; mokymo procese naudojant atvejus konceptualioje, analitinėje ir prezentacinėje mokymosi dimensijose vystomi pagrindiniai aštuoni perkeliamieji gebėjimai: analitinio mąstymo, sprendimų priėmimo, taikymo, bendravimo žodžiu, laiko planavimo, tarpasmeniniai / socialiniai, kūrybiniai ir bendravimo raštu gebėjimai.

Dabartiniu metu atvejų metodu pagrįstas mokymas-mokymasis taikomas daugelio šalių universitetuose ne tik verslo administravimo, bet ir inžinerijos, teologijos, ekonomikos, medicinos, teisės, sociologijos, rekreacijos, edukologijos ir kitose mokslo srityse; įsteigtos tarptautinės asociacijos, tokios kaip Pasaulinė atvejų metodo tyrimo ir taikymo asociacija (World Association for Case Method Research & Application, WACRA), Šiaurės Amerikos atvejų tyrimo asociacija (North American Case Research Asssociation, NACRA), Europos atvejų informacijos rūmai (European Case Clearing House, ECCH) ir duomenų bazės, tokios kaip Atvejų informacinė internetinė sistema (Case On-line Information System, COLIS) ir Atvejų tinklas (CaseNet), skirtos dėstytojams, besidomintiems atvejų metodo naudojimu.

Mykolo Romerio universitete atvejų metodas sėkmingai naudojamas nuosekliųjų specialybės užsienio kalbos studijų II semestre jau penkerius metus. Studentai supažindinami su JAV ypač dažnai universitetų praktikoje taikomu metodu; pateikiami ir išanalizuojami JAV universitetų studentų simuliacinių bylų nagrinėjimo teisme video pavyzdžiai; susipažįstama su simuliacinio teismo proceso dalyviams keliamais reikalavimais. Vėliau pasirenkami realūs atvejai, t. y. bylos, kurių prieiga yra laisva internete, arba simuliacinės bylos, pateiktos specialiuose leidiniuose. Studentai susiskirsto grupėmis, detaliai išanalizuoja pasirinktos bylos medžiagą ir suvaidina savo pasirinktą bylą simuliacinio teismo proceso salėje dalyvaujant studentams iš kitų grupių. Simuliacinio bylos nagrinėjimo proceso nuotraukos laikomos Užsienio kalbų katedros tinklalapyje ir yra visiems prieinamos.

Pažymėtina, kad šis studijų metodas ypač mėgstamas studentų, sulaukiantis didelio jų susidomėjimo, pačių studentų vertinamas kaip ypač veiksmingas ugdant specialybės užsienio kalbos komunikacinę kompetenciją ir skatinantis konkurencingumą.

---

[170] Erskine, J.; Leenders, M. R.; Mauffette-Leenders, L. A. *Teaching with cases*. (2nd Ed.). London, Ontario: University of Western Ontario Richard Ivey School of Business, 1998.

Aplanko metodas. Aplanko metodas – savireguliavimu pagrįstas mokymosi metodas, kai studentas sukuria aplanką. Aplankas – darbų rinkinys, rodantis jo pastangas, pažangą ar pasiekimus vienoje ar keliose srityse. Rinkinyje atsispindi studento dalyvavimas atrenkant turinį, pažangos vertinimo kriterijai ir studento savirefleksijos įrodymai[171]. Aplankas – daugiafunkcinis metodas, universitetinių studijų procese taikomas kaip mokymosi ir kaip vertinimo būdas, kuris:

- leidžia tiek besimokančiajam, tiek ir dėstytojui stebėti studento žinių, įgūdžių ir kompetencijų augimą tam tikro studijų dalyko srityje per tam tikrą apibrėžtą laiką;
- ugdo supratimą apie patį mokymosi procesą;
- skatina motyvaciją mokytis ir tuo sustiprina mokymo tikslų siekimą;
- išryškina tai, kas išmokta;
- refleksija ir savivertinimas leidžia studentui vertinti save – nuolat peržiūrėti savo darbus, apmąstyti savo pažangą ir pačiam nuspręsti, kokie įgūdžiai ar kompetencijos turi būti patobulinti, siekiant tam tikro nustatyto standarto ar balo;
- sudaro sąlygas dėstytojui pateikti besimokančiajam autentiškus, taikomojo pobūdžio kompleksinius mokomųjų užduočių tipus, reikalaujančius parodyti kompetencijas ir kurti ar pritaikyti įgytas žinias;
- leidžia studentui palaikyti grįžtamąjį ryšį su dėstytoju – išgirsti dėstytojo nuomonę mokymo(si) procese vykstančios pažangos ar nesėkmių atžvilgiu.

Mykolo Romerio universitete aplanko metodas taikomas nuo 2001 m. studijuojant specialybės užsienio kalbą nuosekliosiose ir neakivaizdinėse studijose. Aplankai sudaromi siekiant išmokti specialybės užsienio kalbos terminologiją, įtvirtinti sinonimų ir antonimų vartojimą, sudėtingų specialybės užsienio kalbos terminų vartosenos atvejus. Į aplankus įtraukiama specialybės užsienio kalbos rašto darbų analizė; pateikiama studentų refleksija apie pasiekimus, silpnąsias puses, grėsmes ir galimybes siekiant didesnės pažangos studijuojant specialybės užsienio kalbą.

Grįžtamasis ryšys leidžia teigti, kad aplankas vertinamas palankiai: studentai pabrėžia jo veiksmingumą ruošiantis rašto darbams, organizuojant sa-

[171] Paulson, F. L.; Paulson, P. R.; Meyer, C. A. What makes a portfolio a portfolio? Eight thoughtful guidelines will help educators encourage self-directed learning. *Educational Leadership,* 1991, vol. 48, p. 60.

vo mokymąsi; teigiamai vertinama aplanko suteikiama galimybė savarankiškai įsivertinti savo pažangą, o per aplanką iš dėstytojo gaunamą grįžtamojo ryšio informaciją studentai įvardija kaip ypač reikšmingą specialybės užsienio kalbos studijų procese.

Apibendrinant galima teigti, jog Mykolo Romerio universitete, atsižvelgiant į pilietinį bei valstybinį užsakymą, sukuriamos sąlygos studijuoti specialybės užsienio kalbą, daugelio studentų pripažįstamą kaip naują, universitetinio lygmens studijų dalyką. Mykolo Romerio universitete specialybės užsienio kalbų studijose taikomi inovaciniai būdai – projektų, atvejų ir aplanko metodai – suteikia studentams keletą privalumų: jie gali studijuoti grupėje; dalyvauti diskusijose nagrinėjant svarbias praktines problemas ir ieškant jų sprendimo; organizuoti savo mokymąsi, stebėti ir vertinti pasiektą pažangą ir nesėkmes, numatyti tolimesnį mokymąsi savo unikalios mokymosi patirties pagrindu; pritaikyti teoriją praktikoje; mokytis veikiant. Šie mokymosi būdai studentams suteikia specialybės užsienio kalbos žinių, ugdo specialybės užsienio kalbos komunikacinę kompetenciją ir bendrąsias kompetencijas. Tobulindami gebėjimus studijuoti užsienio kalbas, studentai lengviau išmoksta ir kitus studijų dalykus, kuriuos norint suprasti, būtina gerai mokėti savo specialybės užsienio kalbą. Taigi Mykolo Romerio universitetas – inovacijoms atvira aukštąjį universitetinį išsilavinimą teikianti institucija, kurioje transformuojami mokymosi metodai pateikia visuomenei naują studijų rezultatą – naujas kompetencijas įgijusį ar įgyjantį absolventą.